

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Nová evropská směrnice o restrukturalizaci a insolvenční - co s ní?

Dne 16. července 2019 vstoupila v platnost nová evropská směrnice o restrukturalizaci a insolvenční[1]. Úkol zní nyní jasně: provést transpozici této směrnice do tuzemského právního řádu. Časový požadavek je také jasný: nejpozději do 17.7.2021. Zvládneme to? Odpověď zní: ano. Jak je to možné? Odpověď zní: převážnou část pravidel, institutů a konstruktů, na kterých směrnice stojí, již máme v našem stávajícím insolvenčním zákoně. Postačí tedy přidat do insolvenčního zákona novou hlavu, která bude chronologicky předcházet ustanovením o moratoriu, resp. ustanovením o zahájení insolvenčního řízení.

Tam totiž směrnice míří. Do období finančních obtíží podniků, potenciálních insolvenčních dlužníků, kterým chce dát možnost restrukturalizovat se a svůj úpadek tak zažehnat, tj. prokázat svou životaschopnost.

Cíle a předmět směrnice

Směrnice o restrukturalizaci a insolvenční vymezuje ve své preambuli základní cíle, jejichž naplnění sleduje. Jedná se o následující:

- zefektivnění fungování vnitřního trhu, volného pohybu kapitálu a posílení unie kapitálových trhů
- potlačení efektu rozdílnosti vnitrostátních úprav
- poskytnutí možnosti preventivní restrukturalizace a pokračování životaschopných podniků
- zabránění hromadění úvěrů se selháním (*non-performing loans*, tj. úvěrů nesplácených po dobu delší než 90 dní po splatnosti)
- zmírnění dopadu na finanční sektor ve fázi cyklického poklesu
- rychlá likvidace neživotaschopných podniků
- podpora SME (středních a malých podniků, které představují 99% všech podniků v EU)
- druhá šance pro poctivé podnikatele (oddlužení trvající maximálně 3 roky)
- zlepšení účinnosti procesů insolvenční (včetně oddlužení)
- akcenty na ekonomiku jako celek a práva zaměstnanců/pracovníků
- zabránění *forum shopping*

Je zřejmé, že ideově míří směrnice k vyšším, makroekonomickým cílům. Zároveň reaguje na skutečnost, že rozdílná vnitrostátní úpadkové legislativa v rámci Evropské unie představuje komplikaci pro intra-unijní obchod. Úpadková legislativa není v EU unifikovaná a existující Nařízení o insolvenčním řízení č. 2015/848 (Evropské insolvenční nařízení) ani takovou ambici nemá, neboť se jedná o normu svou povahou kolizní, odkazující vždy na nejbližší vnitrostátní úpadkovou legislativu.

Předmětem působnosti směrnice jsou následující okruhy problematiky:

- tzv. **rámce preventivní restrukturalizace**, které mají být členskými státy vytvořeny, aby posloužily dlužníkům ve finančních obtížích (možno vytvořit paralelu s institutem hrozícího úpadku dle § 3 odst. 5 insolvenčního zákona). Cílem je zabránit jejich úpadku a zajistit jejich životaschopnost pro ekonomiku jako celek.
- oddlužení podnikatelů v úpadku
- zvýšení účinnosti procesů restrukturalizace (u nás by se jednalo o formálně nový institut), insolvence (zvýšení účinnosti není jisté nikdy na škodu) a oddlužení (směrnice rozlišuje mezi pojmy insolvence a oddlužení, byť v našem prostředí se v případě oddlužení jedná o podmnožinu insolvenční množiny).

Výjimka je předpokládána pro finanční instituce (u nás pojednáno v § 367 až 388 insolvenčního zákona). Členské státy mohou elektivně rozšířit okruh harmonizovaných pravidel i na fyzické osoby nepodnikatele, popř. zúžit jejich dopad na pracovněprávní pohledávky.

Pojem restrukturalizace

Směrnice nám ukládá transponovat do našeho právního řádu institut (preventivní) restrukturalizace, který má zatím u nás pouze neformální obsah a aplikovatelnost, byť v praxi probíhá řada neformálních restrukturalizací podniků ve finančních obtížích, tu méně, tu více na hraně, či za hranou zákona. Z tohoto pohledu by nám jasná legální definice předinsolvenční restrukturalizace jistě prospěla i bez ohledu na směrnici. Jaká je tedy směrníční **definice restrukturalizace**? Stručně řečeno má jít o změnu struktury bilance restrukturalizovaného subjektu, případný prodej jeho majetku, nebo (části) jeho podniku, o jakékoliv potřebné zprovozní změny, či kombinaci těchto opatření. Jedná se o definici volnou a otevřenou, což je však jen dobře, neboť se nezavírají právní vrátka pro jakékoliv efektivní ekonomické řešení. Věcně již podobný institut máme obsažen v našem právním řádu v podobě reorganizačních opatření dle § 341 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona. Nástrojem pro usnadnění, či přímo umožnění restrukturalizace má být **přerušování vymáhání individuálních nároků** (tj. exekuce a výkonu rozhodnutí) vůči restrukturalizovanému subjektu. Tento institut je nám znám pro insolvenční řízení jako přerušování vymáhání práva dle exekučního titulu (§ 109 odst. 1 písm. c) a § 140e insolvenčního zákona) a nebude problémem toto pravidlo rozšířit i na restrukturalizace. Směrnice dobu „hájení“, které může být všeobecné, nebo i omezené jen vůči některým věřitelům, omezuje základní délkou 4 měsíců s maximálním prodloužením až 12 měsíců. Spolu s tím pak jde i odklad zákonné povinnosti dlužníka podat insolvenční návrh (§ 98 insolvenčního zákona) a odklad zahájení insolvenčního řízení k návrhu věřitele.

Pojmovou novinkou pro nás může být apel na **test nejlepších zájmů věřitelů**, procházející kontinuálně řadou ustanovení směrnice. Ovšem pouze dokud nezjistíme, že se jedná o ve své podstatě věcně totožná pravidla jako u naší spravedlivosti reorganizačního plánu dle § 349 insolvenčního zákona. Směrnice výslovně hovoří o tom, že žádný nesouhlasící věřitel se nesmí dostat do nevýhodnějšího postavení, než v normálním pořadí priorit buď v rámci (1) likvidace postupným rozprodejem majetku anebo prodejem fungujícího podniku (u nás konkurs dle § 244 a násl. insolvenčního zákona), nebo (2) v případě druhého nejlepšího alternativního scénáře (u nás reorganizace dle § 316 a násl. insolvenčního zákona). Směrnice tak přímo předpokládá, že k dispozici pro zákonný test spravedlivosti restrukturalizace bude možnost porovnání jak s likvidačním (konkurs), tak sanačním (reorganizace) insolvenčním řešením. Obě možnosti náš insolvenční zákon již dnes obsahuje a mechanismus porovnání likvidačního řešení se sanačním, jako podmínku přípustnosti sanačního řešení již rovněž máme a používáme. Je jím porovnání znaleckého posudku pro zjištění likvidační hodnoty podniku k porovnání, zda reorganizace nabízí vyšší uspokojení věřitelů. Znalecký posudek je předkládán znalcem ustanoveným přímo insolvenčním soudem a podléhá schválení na schůzi věřitelů (dle § 155 insolvenčního zákona). Jelikož směrnice rovněž za předem

daných podmínek počítá s oceňováním majetku restrukturalizovaného subjektu, nebude zajisté problém využít stávající institut i pro tento účel.

Restrukturalizace by se dle směrnických pravidel měla odehrávat podle **restrukturalizačního plánu**, o kterém hlasují věřitelé v oddělených třídách a který v předvídaných případech podléhá schválení soudem. Jde o situace, kdy s restrukturalizačním plánem nebude souhlasit některá z dotčených stran, nebo bude pro další restrukturalizaci potřebné nové financování, popř. by mělo dojít ke ztrátě více než 25% pracovní síly. Z praktické zkušenosti je možné říci, že taková situace nastane v podstatě vždy. Srovnáním směrnického restrukturalizačního plánu a mechanismu jeho přijetí s reorganizačním plánem (§ 340 insolvenčního zákona) a jeho přijímáním (§ 345 a násl., § 348 a 349 insolvenčního zákona) dospějeme k závěru, že se jedná prakticky o totéž (při určité míře tolerovatelného zjednodušení). Bude se tedy jednat o institut, se kterým už umíme v insolvenčních pracovat, popř. se na něj rychle adaptujeme.

Insolvenční správce jako odborník na restrukturalizaci

V případě implementace restrukturalizace jako insolvenčního řízení *sui generis* přímo do našeho insolvenčního zákona nenastává problém ani co do procesních subjektů. Pozici soudního orgánu v našem prostředí implicitně zastane insolvenční soud a dalšími procesními subjekty budou nám již dobře známé subjekty insolvenčního řízení; tj. dlužník, věřitelé a insolvenční správce (slovy směrnice odborník na restrukturalizaci). Vhodné bude zajisté rozšíření pravomoci státního zastupitelství z klasického insolvenčního řízení i na řízení restrukturalizační, neboť i zde je bez pochyby zapotřebí ochrany veřejného zájmu.

Směrnice předpokládá pro restrukturalizaci procesní účast osoby jmenované soudním nebo správním orgánem pro pomoc při vypracovávání restrukturalizačního plánu a jednání o něm, dohlížení nad činností dlužníka během jednání o restrukturalizačním plánem a podávání zpráv soudnímu nebo správnímu orgánu, či převzetí částečné kontroly nad majetkem nebo záležitostmi dlužníka při jednání. Směrnice vyžaduje zejména vhodnou **odbornou přípravu a odborné znalosti, transparentní a spravedlivé podmínky způsobilosti a proces jmenování a odvolávání** a možnost buď vznést námitky proti výběru či jmenování odborníka, nebo požadovat výměnu odborníka. V současné době jedinými subjekty, které splňují uvedené podmínky, jsou insolvenční správci, resp. insolvenční správci se zvláštním povolením. Jejich licencování a výkon jejich činnosti, včetně kárné odpovědnosti, se kromě insolvenčního zákona řídí dále zákonem č. [312/2006](#) Sb. o insolvenčních správcích a vyhláškou č. [312/2007](#) Sb. o obsahu a dalších náležitostech zkoušek insolvenčních správců. V rámci dvoustupňových, resp. třístupňových zkoušek (základní zkouška (složená z písemné a ústní části) a zvláštní zkouška) jsou prověřeny jejich znalosti z oborů občanského, obchodního, pracovního práva, občanského práva procesního, insolvenčního práva, správního práva včetně správního řízení, finančního práva včetně daňového řízení, řízení podniku a účetnictví a financování podniku, principů a fungování finančního trhu, organizace podniku a právní regulace reorganizovatelného dlužníka, investičních nástrojů, obchodování a jiného nakládání s těmito nástroji a právní úpravy povinností insolvenčního správce při úpadku reorganizovatelného dlužníka. Jiná takto široce licencovaná profese u nás neexistuje a bylo by iluzí, že by to bylo možné změnit v rámci pouze dvouleté transpoziční, neboť by to vyžadovalo legislativní řešení, zavedení nového systému zkoušek, kárné odpovědnosti a transparentního (automatizovaného) systému přidělování. To si v případě uvedení současného systému insolvenčních správců do praxe vyžádalo dobu několikanásobně delší...

Závěr

Z pohledu Česka by bylo nanejvýše vhodné při transpozici směrnice neselhat. Naše úpadkové právo je dlouhodobě kritizováno ze strany zahraničních investorů, včetně

příslušných unijních orgánů. Není tomu z důvodu jeho zastaralosti, nedostatečnosti, či chybějícím mechanismům. Důvodem je jeho extrémní nestabilita. Za 11 let své účinnosti prošel insolvenční zákon již celkem 37 novelizacemi, což je číslo alarmující. Často je používán sice nezakázaný, avšak ve slušné společnosti neužívaný institut nepravé retroaktivity. Zahraniční investoři tak intenzivně vnímají riziko změny pravidel během hry, což je značně odrazující faktor. A každého investora, který investuje do zemí střední a východní Evropy zajímá, co se bude dít s jeho investicí, když zkrachují její tuzemští obchodní partneři, popř. když zkrachuje sama. Kvalita úpadkového práva tak má zásadní vliv na množství a rozsah investic přicházejících k nám ze zahraničí. Dobrou zprávou je, že se gešční ministerstvo, kterým je ministerstvo spravedlnosti, chce dle dostupných informací vydat efektivní cestou transpozice směrnických pravidel do našeho stávajícího insolvenčního zákona, namísto vytváření nových a doposud netestovaných norem. To je cesta praktická a zároveň cesta nejmenšího odporu, která by měla zajistit včasnou implementaci směrnice a zlepšení našeho mezinárodního obrazu na poli úpadkového práva. Vytváření nové normy by znamenalo nemožnost využití stávající rozsáhlé 11 let se formující judikatury, stávajících procesních institutů, specializovaných justičních orgánů, licenčních a dohledových pravidel, profesních standardů, automatizovaných IT systémů a mnoha dalších výhod.

Adam Sigmund,
advokát, insolvenční správce

[ŽIŽLAVSKÝ, advokátní kancelář s.r.o.](#)

Široká 36/5
110 00 Praha 1

Tel.: +420 224 947 055
e-mail: ak@zizlavsky.cz

[1] směrnice Evropského parlamentu a Rady o rámcích preventivní restrukturalizace, o oddlužení a zákazech činnosti a opatřeních ke zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a oddlužení a o změně směrnice (EU) 2017/1132 (směrnice o restrukturalizaci a insolvenční)

Další články:

- [Srážka za prodej v insolvenční při ocenění majetkové podstaty](#)
- [Smlouvy o vzájemném plnění v insolvenční – judikaturní závěry](#)
- [Odpovědnost členů statutárního orgánu za nepodání insolvenčního návrhu včas](#)
- [Úmyslně zkracující právní jednání mezi dlužníkem a osobou blízkou](#)
- [Nejvyšší soud ČR: Úhrada úroků ze zápůjčky jako zvýhodňující jednání? Klíčový výklad k § 241 odst. 5 písm. b\) insolvenčního zákona](#)
- [K postavení zajištěného věřitele v insolvenčním řízení](#)
- [K \(ne\)způsobilosti notářského zápisu jako exekučního titulu pro nařízení exekuce prodejem zástavy](#)
- [Promlčení pracovněprávních pohledávek postavených na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou](#)
- [Preventivní restrukturalizace](#)
- [Odpovědnost státu za nesprávný úřední postup exekutora: Je stát skutečně „posledním dlužníkem“?](#)
- [Odstoupení od smlouvy v insolvenčním řízení](#)